

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของบิดาและปัญหา

นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชทานกำเนิดลูกเสือไทยขึ้นเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พุทธศักราช 2454 เป็นประเทศที่ 3 ของโลกรองจากประเทศอังกฤษ (พ.ศ. 2450) และประเทศชิลี (พ.ศ. 2453) ด้วยมีพระราชประสงค์ที่จะฝึกอบรมให้เด็กไทยเป็นกำลังของชาติ ในการช่วยปกป้องบ้านเมืองและเป็นพลเมืองที่ดี เห็นแก่ประโยชน์ของประเทศชาติเป็นที่ตั้ง ไม่เห็นแก่ตัวโดยตราไว้เป็นอุดมการณ์ของคณะลูกเสือแห่งชาติ ข้อที่ 26 ตามลักษณะการปกครองลูกเสือ พุทธศักราช 2524 (ประยูร สิทธิพันธ์, ม.ป.ป. : 24) ดังนี้

- 1) ให้รู้จักระลึกถึงพระเดชพระคุณ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รักชาติ บ้านเมือง และเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา
- 2) ให้มีความโอบอ้อมอารี รักเพื่อนมนุษย์ที่อยู่ร่วมชาติ และให้ฝึกสำนึกของตนภายหลังผู้อื่น ไม่เอาใจเอาเปรียบผู้อื่นในทางที่ผิด
- 3) ให้เป็นผู้เคารพในธรรมและในพระราชกำหนดกฎหมายของบ้านเมือง ให้รักดี เกลียดซึ่งความชั่ว ให้มีใจสุจริต ซื่อตรงถือความสัตย์
- 4) บลุกใจและชักจูงให้พ้อใจในทางเสือป่า ให้ชอบเป็นลูกผู้ชาย ให้ละอายที่อ่อนแอหรือขลาด ให้ละเว้นในการเล่นที่เหลวแหลก และการเที่ยวเตร่อย่างเด็กไม่ควรประพฤติ
- 5) ให้ฝึกหัดพอให้อกผายไหลผั่ง
- 6) ให้มีความรู้ในทางเสือป่า ตามที่ได้แนะนำไว้ในแบบสั่งสอนเสือป่าและลูกเสือ

คณะลูกเสือแห่งชาติได้ดำเนินการฝึกอบรมลูกเสืออย่างต่อเนื่องตลอดมาจนเป็นที่แพร่หลายออกไปทั่วประเทศ เด็กหรือเยาวชนที่สมัครเข้ามาเป็นลูกเสือได้รับการอบรมตามหลักสูตรและข้อบังคับตามแต่ละระดับของประเภทลูกเสืออย่างใกล้ชิด และเอาใจใส่ ได้รับการเสริมสร้างให้เป็นผู้ที่มีความตระหนักรู้ในการเป็นพลเมืองดี ทั้งในด้านคุณธรรมและจริยธรรมก่อให้เกิดคุณประโยชน์ต่อประเทศชาติ และท้องถิ่นที่ลูกเสืออยู่อาศัยเป็นอย่างดี (สำนักงานคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ, 2531 : 4) เนื่องจากการลูกเสือเป็นกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างบุคลิกภาพที่ดี สร้างลักษณะการเป็นผู้นำผู้ตาม รวมถึงความเป็นประชาธิปไตยในแต่ละบุคคล โดยการนำเอาระบบหมู่ซึ่งเน้นในเรื่องการทำงานกลุ่มเป็นแนวทางในการฝึกอบรม ส่งเสริมให้เกิดการรองการทางคุณธรรมและจริยธรรมโดยการค้นพบด้วยตนเอง (สำนักงานคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ, 2531 : 5)

นอกจากนี้กระบวนการฝึกอบรมลูกเสือได้นำวิธีการเรียนบนเล่นมาเข้าให้เกิดการเรียนรู้ควบคู่กันไประหว่างความรู้ที่มีในเนื้อหาและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับสภาพการเรียนการสอนในสถานศึกษาในระบบปัจจุบัน มีการเลือกวิธีการสอนโดยคำนึงถึงวุฒิภาวะ พัฒนาการ และความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นหลักในการดำเนินการฝึกอบรม ดังจะพบได้จากการแบ่งลูกเสือออกเป็น 4 ประเภท ตามวัยของลูกเสือ และมีการประยุกต์เนื้อหาให้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม อีกทั้งพยายามนำสภาพแวดล้อมที่ลูกเสืออาศัยอยู่มาเป็นสื่อหรืออุปกรณ์การสอน เพื่อส่งเสริมการปรับตัวของลูกเสือ รวมถึงการสอดแทรกระเบียบวินัยเข้าไปในขณะที่ทำการฝึกอบรม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกมหรือการเล่นที่มีความสนุกสนานไม่เคร่งครัด กิจกรรมลูกเสือจึงเป็นกิจกรรมที่ทันสมัยสอดคล้องกับระบบการศึกษาและสังคมเป็นอย่างดี

วิชาลูกเสือ มุ่งส่งเสริมให้เด็กมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่นโดยยึดการปฏิบัติตามคำปฏิญาณตนและกฎของลูกเสือ เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ของคณะลูกเสือแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติลูกเสือ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2528 (พระราชบัญญัติลูกเสือ, 2528 : 12) แก้วไข่มุกเพิ่มเติม คือ

"มาตรา 7 คณะลูกเสือแห่งชาติมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาลูกเสือทั้งทางกาย สติปัญญา จิตใจและศีลธรรมให้เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ ช่วยสร้างสรรค์สังคม ให้มีความเจริญก้าวหน้าเพื่อความสงบสุขและความมั่นคงของประเทศ ตามแนวทางดังนี้

- 1) ให้มีนิสัยในการสังเกต จดจำ เชื่อฟังและฟังตนเอง
- 2) ให้ซื่อสัตย์สุจริต มีระเบียบวินัย และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 3) ให้รู้จักบำเพ็ญตนเพื่อสาธารณประโยชน์
- 4) ให้รู้จักการฝีมือ และฝึกฝนให้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามความเหมาะสม
- 5) ให้รู้จักรักษา และส่งเสริมจารีตประเพณี วัฒนธรรม และความมั่นคง

ของประเทศชาติ ทั้งนี้ โดยไม่เกี่ยวกับลัทธิการเมืองใด ๆ"

สำนักงานคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ, 2522 : 113) ได้กำหนดนโยบายในการฝึกอบรมลูกเสือ ความว่า "ในการฝึกอบรมตามวิธีการลูกเสือนั้น มุ่งประสงค์จะพัฒนาเด็กและเยาวชน ให้เป็นพลเมืองดีของชาติในอนาคต เพื่อให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของคณะลูกเสือ แห่งชาติ โดยจำแนกออกได้ 8 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้ คือ

- 1) พัฒนาจิตใจ
- 2) พัฒนาความสมบูรณ์ของร่างกาย
- 3) พัฒนาลักษณะนิสัย
- 4) พัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์
- 5) พัฒนาความสัมพันธ์กับผู้อื่น
- 6) พัฒนาความพร้อมและความสามารถในการให้บริการแก่ผู้อื่น
- 7) พัฒนาทักษะเกี่ยวกับงานบ้าน
- 8) พัฒนาการเพลิดเพลินกับชีวิตกลางแจ้ง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชทานนโยบายในการจัดการฝึกอบรมลูกเสือเป็นพระราชหัตถเลขา ความว่า "ข้าไม่ต้องการตำรา

เรียนที่เดินได้ ที่ข้าอยากได้นั้นคือ เยาวชนที่เป็นสุภาพบุรุษ ชื่อสัตย์ สุจริต มีอุปนิสัย
ใจจดใจจ่อ" (สำนักงานคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ, 2533 : 12) จาก
พระราชหัตถเลขาตัวเองที่เป็นแนวทางในการดำเนินการฝึกอบรมลูกเสือมาจนถึงปัจจุบัน

ผู้สนับสนุนกิจการลูกเสือผู้หนึ่งคือ นายอภิ จันทรวิมล (อภิ จันทรวิมล,
2526 : 1) กล่าวว่า "การลูกเสือไม่ใช่การปฏิบัติทางการศึกษา การลูกเสือเป็น
เพียงการแนะนำ เป็นการช่วยเหลือการศึกษานานทางปฏิบัติ เป็นการฝึกอบรมภายใน
โรงเรียน และสามารถอุดรูโหว่ที่หลักสูตรในโรงเรียนธรรมดาหนีไม่พ้น "ซึ่งการช่วย
เหลือในการนี้ทำได้โดยการทำมีครูหรือผู้กำกับลูกเสือ เป็นผู้ตรวจสอบร่วมกับหมู่ลูกเสือ
เป็นคณะในแบบของสังคมนิยมและพยายามลดหรือปรับพฤติกรรม รวมถึงเจตคติในทางลบ
อันมีพึงปรารถนาของสังคมออกไป มุ่งส่งเสริมให้ลูกเสือได้มีการเพิ่มพฤติกรรม และ
เจตคติอันเป็นที่พึงปรารถนาของสังคมให้มากขึ้น และมีลักษณะ เป็นกระสวนถาวร

เกี่ยวกับความสำคัญของการลูกเสือที่มีต่อการศึกษา ชวน หลีกภัย (ชวน
หลีกภัย, 2528 : 3-4) ได้สรุปสาระสำคัญของการลูกเสือ โดยมีความเห็นสนับสนุน
จุดมุ่งหมายในการพัฒนา 8 ประการ ของลูกเสือดังนี้

- 1) การศึกษาเป็นเรื่องของการพัฒนาคนในด้านความรู้ ความสามารถ
อาชีพ ค่านิยม และการปรับตนให้เข้ากับสังคม ความต้องการของสังคม
- 2) การลูกเสือเป็นการนำความรู้ ความสามารถทางการศึกษาไปใช้อย่าง
ถูกขั้นตอนและมีประสิทธิภาพ ทำให้เป็นคนที่มีคุณค่า และมีความรับผิดชอบต่อสังคม
- 3) กระทรวงศึกษาธิการ ได้ใช้หลักสูตรวิชาลูกเสือบังคับให้นักเรียนใน
ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น เพราะต้องการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยม และ
ความรับผิดชอบต่อสังคม ตลอดทั้งความจงรักภักดีต่อประเทศชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
อันเป็นพื้นฐานแห่งความมั่นคงของประเทศชาติ ซึ่งการศึกษาระดับอุดมศึกษา มิได้
เน้นในเรื่องนี้เลย มุ่งแต่วิชาการเท่านั้น
- 4) การศึกษากับการลูกเสือต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น จะต่าง
กันทำไม่ได้ ต้องสอดคล้องกันทั้งทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติ

ซึ่งสอดคล้องกับ บาเดน โพเวล (Baden Powell, 1967) ผู้ได้ชื่อว่า เป็นประมุขของลูกเสือโลกที่ได้กล่าวว่า การลูกเสือ คือ โรงเรียนสอนวิชาหน้าที่ พลเมืองด้วยวิชาเชิงพราน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาเรื่องนิสัยใจคอ สุขภาพ การฝีมือ และหน้าที่พลเมือง

นอกจากนี้ ลอค และรูสโซ (Lock & Rousseau อ้างอิงมาจาก พรชลิ คุณานุกร, 2524 : 5-6) ได้เสนอแนวคิดในเรื่องของการจัดการศึกษาไว้ในแนว ทางเดียวกัน กล่าวคือ การศึกษาเป็นธรรมชาติของเด็ก ฉะนั้น จึงควรจัดการศึกษา ตามธรรมชาติและจัดการศึกษาให้เป็นการพัฒนาความเป็นสุภาพบุรุษ พัฒนาความเป็น มนุษย์ที่สมบูรณ์ และสามารถประมวลทุกสิ่งทุกอย่างจากประสบการณ์เข้าไว้กับตน

ปัจจุบันยอมรับกันว่า ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาควรมีการพัฒนาควบคู่กับ การพัฒนาทางคุณธรรม จริยธรรม เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวควบคุมความรู้ที่ได้รับจากการ ศึกษา ให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ให้ถูกทางและเกิดสุขต่อสังคมที่ตนอาศัยให้มากที่สุดของแต่ละคน เพราะเมื่อไรก็ตามที่คุณธรรม จริยธรรม ไม่ได้รับการพัฒนา หรือไม่ ได้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนแล้ว การศึกษายิ่งสูงเพียงใดก็ยิ่งเกิดโทษต่อสังคมทัพบัว ดังนั้น หากจัดการให้การศึกษาแก่เยาวชนด้วยกระบวนการลูกเสือจึงเป็นเรื่องที่เหมาะสม

แต่กระนั้นก็ตามพบว่า ในแต่ละบุคคลหรือแต่ละความเห็นที่ได้นำมากล่าวไว้ เป็นเบื้องต้น ยังไม่มีข้อความใดที่สนับสนุนการพัฒนาทั้ง 8 ประการหลักของลูกเสือใน ข้อที่ 4 คือ การพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ ให้เกิดขึ้นในตัวลูกเสือแต่ ประการใด จึงเป็นสาเหตุให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษาค้นคว้า และทำการ วิจัย

จากประสบการณ์ที่ผู้วิจัยได้ทำหน้าที่ในฐานะผู้ช่วยผู้ตรวจการลูกเสือสังกัด สำนักงานคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ ประจำเขตการศึกษา 2 และทำหน้าที่ ในการเป็นวิทยากรให้การฝึกอบรมผู้กำกับลูกเสือทุกประเภท ภายในเขตการศึกษา 2 (ยะลา สตูล ปัตตานี และนราธิวาส) โดยใช้หลักสูตรการฝึกอบรมของสำนักงานลูกเสือ โลก ซึ่งเน้นให้ผู้กำกับลูกเสือที่ผ่านการฝึกอบรมเลือกใช้วิธีสอนที่หลากหลาย เพื่อให้

ลูกเสือได้รับประสบการณ์ที่ต่างกันออกไป โดยนำมาประยุกต์ใช้กับวิธีสอนกิจกรรมลูกเสือ ซึ่งเป็นวิธีสอนหลักที่เรียกว่า "การเปิดประชุมกองของลูกเสือ" ได้พบว่า ส่วนใหญ่ผู้กำกับลูกเสือภายในเขตการศึกษา 2 นิยมใช้วิธีการสอนโดยการเปิดประชุมกองของลูกเสือควบคู่กับการสอนแบบสัทธิเป็นหลักเท่านั้น ผู้วิจัยจึงต้องการทราบว่า ยังมีวิธีการสอนแบบอื่น ๆ ที่มีความเหมาะสมต่อการสอนวิชาลูกเสืออีกหรือไม่ และการที่กรมวิชาการ (กรมวิชาการ, 2532 : 30-31) กำหนดเกณฑ์การผ่านหลักสูตร โดยการนับเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาที่ใช้เรียนทั้งหมด และผ่านตามจุดประสงค์ที่กำหนดเท่านั้น เป็นเหตุให้ไม่อาจจะบอกได้ว่า การที่ลูกเสือได้เข้าร่วมในการเรียนกิจกรรมบังคับนี้แล้ว จะเกิดการพัฒนาการในด้านใดบ้าง หรือเมื่อเกิดการพัฒนาการแล้วจะมีมากน้อยเพียงใด แต่ในการนี้ผู้วิจัยเพียงมุ่งความสนใจที่จะทำการวิจัยในเรื่องการพัฒนาการทางด้านความคิดสร้างสรรค์ของลูกเสือเท่านั้น

นอกจากนั้น ตามคำกล่าวที่ว่ากิจกรรมลูกเสือ เป็นวิชาหรือกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมให้เยาวชนเป็นพลเมืองดี ช่วยเสริมสร้างคุณธรรม และจริยธรรม ให้เกิดขึ้นในตัวลูกเสือ สร้างบุคลิกภาพที่ดีสัมพันธ์กับการเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี (สำนักงานคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ, 2531 : 1) ก็เป็นมูลเหตุให้ผู้วิจัยต้องการทราบว่า การที่ลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่มีบุคลิกภาพดังกล่าวนี้ เป็นผลมาจากอิทธิพลของกิจการลูกเสือโดยตรงเพียงอย่างเดียว หรือเป็นผลมาจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น คือ พ่อแม่ และสถานภาพทางครอบครัว เป็นตัวส่งผลมาก่อนหรือไม่ รวมถึงอิทธิพลของพ่อแม่และสถานภาพทางครอบครัว จะส่งผลให้ลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นอย่างไร และจะส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่หรือไม่

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่รวบรวมได้และเป็นข้อสงสัยมา เป็นตัวแปรในการวิจัย คือ

- 1) การเรียนวิชาลูกเสือ จะส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่หรือไม่
  - 2) หากการเรียนวิชาลูกเสือส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่แล้ว การใช้วิธีสอนที่ต่างแบบกันกับวิชาลูกเสือ จะส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่แตกต่างกันหรือไม่
  - 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ต่างกันของลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ จะส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ที่ได้จากการเรียนวิชาลูกเสือต่างกันหรือไม่
  - 4) อาชีพของพ่อแม่จะส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่หรือไม่
  - 5) มีกิจกรรมระหว่างตัวแปรต้นคือวิธีสอน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและอาชีพของพ่อแม่ที่ต่างกันที่ส่งผลต่อตัวแปรตาม คือความคิดสร้างสรรค์ของลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่หรือไม่
- ดังนั้น ปัญหาของการวิจัยครั้งนี้คือ ความสงสัยที่ว่าอิทธิพลของวิธีสอนแบบฐานการเรียนรู้กิจกรรมลูกเสือ วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน และวิธีสอนแบบบรรยาย จะมีผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และอาชีพพ่อแม่ต่างกันแตกต่างกันหรือไม่ และมีกิจกรรมระหว่างตัวแปรทั้งสาม คือ วิธีสอน ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และอาชีพพ่อแม่ หรือไม่

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เกี่ยวกับเอกสารงานวิจัยที่ผู้วิจัยนำเสนอเพื่อประกอบการวิจัยนั้น เนื่องจากผู้วิจัยได้นำตัวแปรหลายตัวมาทำการศึกษาร่วมกัน เพื่อความสะดวกจึงขอเสนอเป็นลำดับดังนี้

1. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับประวัติของวิชาลูกเสือ
2. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์
3. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับวิธีสอนแบบต่าง ๆ
  - 3.1 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับวิธีสอนแบบฐานกิจกรรมลูกเสือ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับวิธีสอนแบบศูนย์การเรียนรู้
  - 3.2 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน
  - 3.3 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับวิธีสอนแบบบรรยาย
  - 3.4 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
  - 3.5 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับอาชีพพ่อแม่

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับประวัติของวิชาลูกเสือ

จากการศึกษาของสำนักงานของลูกเสือโลก (The Scout Association, 1982 : 14) ในหนังสือ 75 ปีของการลูกเสือโลก ได้กล่าวถึงกำเนิดกิจการลูกเสือว่า กิจการลูกเสือได้เริ่มขึ้น ณ ประเทศอังกฤษ เมื่อ พ.ศ.2450 โดย สตีเวนสัน สามีที่ บาเดน โพเอล (Stephenson Smyth Baden Powel) หรือเรียกชื่อท่านสั้น ๆ ว่า บาเดน โพเอล หรือบุคคลทั่ว ๆ ไป เรียกชื่อท่านโดยย่อว่า บี.พี. (B.P.)

เมื่อครั้งกองทัพของประเทศอังกฤษได้รับชัยชนะจากสงครามบัวร์ ที่เมืองมาเพดิ้ง ซึ่งเป็นเมืองขึ้นของประเทศอังกฤษ ในสหภาพอาฟริกาใต้ สงครามครั้งนั้นท่านได้จัดตั้งกองทหารเด็กขึ้นหน่วยหนึ่ง เพื่อใช้เป็นกำลังช่วยเหลือในสงคราม ปรากฏว่าได้ผลดีเป็นอย่างมาก เมื่อกลับจากราชการสงครามที่เมืองมาเพดิ้งแล้ว ท่านได้ร่างโครงการฝึกอบรมเด็กขึ้น มีหลักการคล้ายการฝึกอบรมลูกเสือในปัจจุบัน จึงได้ทำการทดลองฝึกอบรมปรากฏว่าได้ผลดีสมความมุ่งหมายทุกประการ จึงทำให้ท่านเกิดแนวคิดที่จะขยายกิจการลูกเสือให้กว้างขวางออกไป หลังจากนั้นกองลูกเสือก็ได้เริ่มขึ้นอย่างจริงจังเป็นครั้งแรกของโลก

จากการศึกษาคู่มือการอบรมการนำหลักสูตรวิชาลูกเสือ พุทธศักราช 2528 ของกระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ 2528 : 1-5) ได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาว่า พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงนำเอาวิธีการของลูกเสือเข้ามาดัดแปลงปรับปรุงให้เหมาะสมกับเด็กไทย และได้ทรงพระราชทานกำเนิดลูกเสือไทยขึ้น เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2545 ที่โรงเรียนมหาดเล็กหลวง หรือโรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัยในปัจจุบันนี้ ลูกเสือคนแรกของประเทศไทย คือ นายชีพ บุนนาค เพราะเป็นผู้กล่าวคำปฏิญาณของของลูกเสือได้เป็นคนแรก พระองค์จึงมีพระราชโองการว่า "อ้ายชีพ เอ็งเป็นลูกเสือแล้ว"

เมื่อพระองค์ได้ทรงพระราชทานกำเนิดลูกเสือ โดยตั้งกองลูกเสือกองแรกขึ้นที่โรงเรียนมหาดเล็กหลวง เรียกว่า กองลูกเสือกรุงเทพฯ ที่ 1 แล้ว พระองค์ก็ได้ดำเนินการต่อลูกเสือในกองที่ตั้งขึ้นใหม่โดยตัวพระองค์เอง วิชาที่ใช้ในการฝึกอบรมก็จะเป็นวิชาการฝึกระเบียบแถวท่าอาวุธ การสะกดรอย หน้าทีของพลเมืองดี ฯลฯ กิจกรรมลูกเสือก็ได้รับความนิยมแพร่หลาย และเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงตราระเบียบข้อบังคับลักษณะปกครองของลูกเสือขึ้นด้วยพระองค์เอง และได้ทรงพระราชประสงค์ให้นำเอากิจการลูกเสือ ไปเผยแพร่ตามโรงเรียนต่าง ๆ ในทุกมณฑลของประเทศ เพราะทรงต้องการให้ฝึกอบรมเด็กหรือเยาวชนของชาติไว้เป็นกำลังในการที่จะช่วยป้องกันชาติบ้านเมือง และเป็นพลเมืองที่ดี มองเห็นประโยชน์ของประเทศชาติเป็นส่วนใหญ่ ไม่เห็นแก่ตัว

พระองค์ได้ทรงตั้งสภากรรมการกลางจัดการลูกเสือแห่งชาติขึ้น และทรงดำรงตำแหน่งสภานายก มีสมเด็จพระยาดีดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยเป็นอุปนายก พระองค์ได้ทรงเสด็จไปตรวจและเยี่ยมชมการสอนลูกเสืออยู่เป็นประจำ และทรงประสพว่าครูผู้สอนหลักสูตรวิชาลูกเสือตามโรงเรียนต่าง ๆ ยังไม่มีความรู้เพียงพอในการที่จะให้การฝึกอบรมลูกเสือ จึงได้ทรงตั้งโรงเรียนกองฝึกหัดผู้กำกับลูกเสือขึ้น ที่สโมสรเสือป่าบริเวณเขาดินวนา เพื่อฝึกอบรมหน้าที่ของผู้กำกับ

ลูกเสือให้แก่รองผู้กำกับลูกเสือ หรือลูกเสือเอกประจำกองลูกเสือ กองใดกองหนึ่ง แล้ว หรือเป็นครูในโรงเรียนที่กองลูกเสือประจำอยู่หรือซึ่งจะคิดตั้งกองลูกเสือขึ้น และต้องมีหนังสือแนะนำมาจากนายกรรมการจัดการลูกเสือในเขตของตนกำกับมาด้วย กำหนดเวลาเล่าเรียน 2 เดือนเต็ม ๆ โดยเริ่มจากวันที่ 1 พฤศจิกายน จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม เสมอไปทุกปี ผู้ที่สำเร็จจากการฝึกอบรมก็จะได้รับประกาศนียบัตร 2 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 เป็นใบประกาศนียบัตรพิเศษที่จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานแก่นักเรียนที่สอบไล่ได้ตามหลักสูตร ซึ่งเป็นผู้ที่ได้โดยเสด็จพระราชดำเนิรในการฝึกหัดประลองยุทธเสือป่า กองเสนาหลวง

ประเภทที่ 2 เป็นใบประกาศนียบัตรสามัญสำหรับพระราชทานแก่นักเรียนที่สอบไล่ได้ตามหลักสูตรที่มีได้โดยเสด็จพระราชดำเนิรในการฝึกหัดประลองยุทธกับ กองเสนาหลวง

กิจการลูกเสือก็ได้รับความนิยมนแพร่หลายไปจนทั่วประเทศ และอยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์มาโดยตลอด ตั้งแต่รัชสมัยของรัชการที่ 6 ต่อเนื่องถึงรัชสมัยของรัชกาลที่ 7 เมื่อเริ่มรัชสมัยของรัชกาลที่ 8 กิจการลูกเสือก็เริ่มซบเซา เพราะอยู่ในภาวะสงครามโลกครั้งที่ 2 ในปี 2486 ได้มีพระราชบัญญัติยุวชนแห่งชาติ จัดตั้งองค์การยุวชนแห่งชาติขึ้น มีการจัดตั้งหน่วยยุวชนทหารได้จัดให้เด็กนักเรียนไปทำการฝึกอาวุธแบบทหาร มีเพียงบางจังหวัดเท่านั้นที่ยังคงมีการสนับสนุนและส่งเสริมการลูกเสืออย่างเข้มแข็ง เช่น จังหวัดสกลนคร และจังหวัดอุบลราชธานี ถึงกับมีการจัดการชุมนุมลูกเสือขึ้นในระยะของสงครามโลกครั้งที่ 2 นี้

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 สงบลง ใน พ.ศ. 2490 ซึ่งเป็นรัชสมัยของรัชกาลที่ 9 ก็ได้มีการยกเลิกพระราชบัญญัติยุวชนแห่งชาติ พุทธศักราช 2480 และมีการตราพระราชบัญญัติลูกเสือ พุทธศักราช 2490 ขึ้นมาแทน มีการกำหนดให้นักเรียนชายทุกคนเรียนลูกเสือ ซึ่งเป็นประเภทลูกเสือสามัญประเภทเดียว โดยกำหนดให้

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 เรียนลูกเสือตรี

นักเรียนชั้นมัธยมปีที่ 1-2 เรียนลูกเสือโท

นักเรียนชั้นมัธยมปีที่ 3-4 เรียนลูกเสือเอก

การเรียนในทุกระดับมีคะแนนและเครื่องหมายตำแหน่งมอบให้ จุดมุ่งหมายของการฝึกอบรม ก็เพื่อที่จะฝึกให้ลูกเสือเป็นไปตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 3 ประการ คือ

- 1) ฝึกลูกเสือให้มีความแข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ
- 2) ฝึกอบรมลูกเสือในทางจิตใจให้เป็นพลเมืองดี
- 3) ฝึกและอบรมลูกเสือให้มีความรู้จักเสียสละทั้งทรัพย์สิน เวลา และกาย เพื่อประโยชน์ส่วนรวม

ประโยชน์ส่วนรวม

การฝึกอบรมลูกเสือก็ดำเนินการเรื่อยมา และได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจัดให้มีกิจกรรมการชุมนุมลูกเสือในประเทศไทยและต่างประเทศหลายครั้ง อีกทั้งมีการฝึกอบรมวิชาผู้กำกับลูกเสือ สำหรับชั้นความรู้เบื้องต้นตามแผนหลักสูตรของ กิลเวลล์ บาร์ค ขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2501 และได้มีการจัดตั้งกองลูกเสือสำรองขึ้นกองแรกในประเทศไทยเมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2501.

การเรียนการสอนลูกเสือในโรงเรียนก็เริ่มเปลี่ยนเป็นเด็กนักเรียนชายชั้น ป.3-4 เรียนลูกเสือสำรองและชั้น ป.5-7 เรียนลูกเสือสามัญ ซึ่งจัดตามแผนการศึกษาของชาติที่ให้ประถมศึกษาเรียน 7 ปี และมัธยมศึกษาเรียนตอนต้น 3 ปี มีการตั้งกองลูกเสือวิสามัญและสามัญรุ่นใหญ่ขึ้นเป็นกองแรกในประเทศไทย ทางคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติจึงได้มีการออกข้อบังคับคณะลูกเสือแห่งชาติว่าด้วยการปกครองหลักสูตรและวิชาพิเศษลูกเสือ พ.ศ. 2507 เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาลูกเสือได้ยึดเป็นแนวทางในการฝึกอบรมให้กับลูกเสือบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของคณะลูกเสือแห่งชาติ

สำหรับวิธีการในการฝึกอบรมนั้น กำหนดไว้ว่าให้เด็กชายเป็นสมาชิกของ กองลูกเสือตามความสมัครใจ จากพระราชบัญญัติลูกเสือ (พระราชบัญญัติลูกเสือ, 2528 : 29) มาตรา 35 คือ ลูกเสือสำรอง ลูกเสือสามัญ ลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ลูกเสือวิสามัญ ลูกเสือที่เป็นหญิงอาจใช้ชื่อเรียกว่า เนตรนารี หรืออื่น ๆ ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ และคำว่า ลูกเสือ ในพระราชบัญญัตินี้ให้ความหมายถึงลูกเสือที่เป็นหญิงด้วย จากการศึกษาข้อบังคับคณะลูกเสือแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ว่าด้วยเนตรนารี พ.ศ.2519 ปรากฏว่า การปกครอง บังคับบัญชา การฝึกอบรมและอื่น ๆ ให้อนุโลมตามวิธีการของลูกเสือทั่วไป แบ่งประเภทของลูกเสือออกเป็น 4 ประเภท ตามอายุ

ตามวิธีการของข้อบังคับของคณะลูกเสือแห่งชาติ พ.ศ.2507 นี้เอง จึงทำให้ บางโรงเรียนมีการฝึกอบรมลูกเสือ บางโรงเรียนไม่มีการฝึกอบรมลูกเสือ ทำให้ การฝึกอบรมเด็กชาย หญิง เพื่อให้เป็นพลเมืองดี ตามวัตถุประสงค์ของคณะลูกเสือแห่งชาติ หรือตามพระราชประสงค์เดิมของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการเปลี่ยนแปลงไป

สำหรับการเรียนการสอนของลูกเสือในโรงเรียนต่าง ๆ ที่มีการดำเนินการอยู่จะจัดระดับการสอน โดยให้นักเรียนชาย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 เรียนหลักสูตรลูกเสือสำรอง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-7 เรียนหลักสูตรลูกเสือสามัญ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 เรียนวิชาพิเศษลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-5 เรียนวิชาพิเศษลูกเสือสามัญ โดยเรียนจากการสอนออกมาในรูปของกิจกรรมเป็นส่วนใหญ่

แม้ว่าจะมีการแก้ไขข้อบังคับคณะลูกเสือแห่งชาติ จาก พ.ศ.2507 มาเป็น พ.ศ.2509 และมีการฝึกอบรมวิชาผู้บังคับลูกเสือทุกประเภททั้งชั้นความรู้เบื้องต้น และขั้นสุดแบบตจ့် จนมีผู้กำกับลูกเสือและรองผู้กำกับลูกเสืออย่างมากมายก็ตาม แต่วัตถุประสงค์และวิธีการในการอบรมลูกเสือก็ยังคงเหมือนเดิม การเรียนการสอนของลูกเสือในโรงเรียนจะมีเพียงส่วนน้อย ทำให้ครูผู้สอนวิชาลูกเสือมีความต้องการจะหาวิชาลูกเสือเป็นวิชาในหลักสูตรที่นักเรียนทุกคนต้องการ

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาของชาติตามแผนการศึกษาชาติ ให้มีชั้นประถมเพียง 6 ชั้น มีชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 3 ชั้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ชั้น การกำหนดประเภทของลูกเสือในชั้นเรียนจึงต้องปรับตัวให้เหมาะสม โดยลูกเสือสำรองให้เรียนตั้งแต่ ป.1-4 ลูกเสือสามัญให้เรียนตั้งแต่ชั้น ป.5-6 และลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ให้เรียนตั้งแต่ชั้น ม.1-3 และลูกเสือวิสามัญให้เรียนตั้งแต่ชั้น ม.4-6 หรือในระดับอาชีวศึกษา แต่การเป็นลูกเสือก็ยังคงต้องเป็นด้วยความสมัครใจไม่มีการบังคับ จึงทำให้เกิดปัญหาสำหรับผู้กำกับลูกเสือที่จะบังคับให้นักเรียนเรียนลูกเสือ จะไม่มีคะแนนหรือหน่วยกิตในการเรียนลูกเสือ ขณะนี้กิจการลูกเสือไทยได้ทำการฝึกอบรมให้กับเยาวชนที่เป็นลูกเสือตามที่ได้กำหนดเป็นประเภทลูกเสือต่าง ๆ ชั้นทั้ง 4 ประเภท ได้แก่ ลูกเสือสำรอง ลูกเสือสามัญ ลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ และลูกเสือวิสามัญ มาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

เมื่อมีการประชุมสภาลูกเสือแห่งชาติ ครั้งที่ 19 พ.ศ.2526 ที่ประชุมได้มีมติรับหลักการที่จะจัดให้ลูกเสือเป็นวิชาในหลักสูตรบังคับเรียนของชั้นประถมศึกษาและชั้นมัธยมศึกษา ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นประธานในการประชุมครั้งนั้น ได้มีคำสั่งให้กองลูกเสือร่วมกับกรมวิชาการ จัดทำหลักสูตรการสอนวิชาลูกเสือทั้งในระดับมัธยมและระดับประถมขึ้น เพื่อจะใช้เป็นแบบเรียนในปีการศึกษา 2528 และได้จัดทำแบบเรียนคู่มือครูและแผนการสอนเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้ดำเนินการอบรมครูผู้สอนวิชาลูกเสือในโรงเรียนตามหลักสูตรให้ทันก่อนปีการศึกษา 2528.

หลังจากนั้น กระทรวงศึกษาธิการจึงได้มีหนังสือคำสั่งที่ วก.91/2528 เรื่อง การเพิ่มเติมรายวิชาและเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ให้วิชาลูกเสือเป็นวิชาบังคับในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นจนถึงปัจจุบัน

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์

ปัจจุบันความสนใจในเรื่องของความคิดสร้างสรรค์ เริ่มเป็นที่ยอมรับจากนักจิตวิทยาและนักการศึกษาเพิ่มขึ้น ได้มีการศึกษาค้นคว้าวิจัยออกมาเป็นผลงานอย่าง

มากมาย ทั้งสร้างเป็นทฤษฎีและองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ เพื่อความสะดวก และง่ายต่อการศึกษา ผู้วิจัยจึงขอเสนอหัวข้อที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ตามลำดับดังนี้

- 2.1 ความหมายและกระบวนการคิดสร้างสรรค์
- 2.2 ลักษณะบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์
- 2.3 ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์
- 2.4 ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์
  - 2.4.1 ทฤษฎีของทอแรนซ์
  - 2.4.2 ทฤษฎีของเมดนิค
  - 2.4.3 ทฤษฎีของคริส
  - 2.4.4 ทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญาของกิลฟอร์ด
  - 2.4.5 ทฤษฎีของวอลลาส
- 2.5 ผลงานวิจัยที่ผ่านมา
  - ดั่งรายละเอียดที่จะได้นำเสนอ ต่อไปนี้

2.1 ความหมายและกระบวนการคิดสร้างสรรค์

กูด (Good, 1973 : 608) ได้ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ไว้ว่า ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง

"ความคิดที่สร้างขึ้นเอง เพื่อตรวจสอบสถานการณ์ใหม่ ๆ หรือแก้ปัญหาเก่าด้วยวิธีการใหม่ หรือผลที่ได้รับจากการคิดขึ้นเองของผู้คิด"

หรือ "Thinking that is inventive, that explores novel situation, that reaches new solution to old problems, or that results in thought original with the thinker"

ลักษณะกระบวนการคิดสร้างสรรค์ หมายถึง วิธีการหรือกระบวนการทำงานของสมองอย่างมีขั้นตอน ตลอดจนคิดแก้ปัญหาได้สำเร็จ ซึ่งเป็นกระบวนการแก้

ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ หรือเรียกว่ากระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งมีหลายแบบแนวความคิด

ทอเรนซ์ (กรมวิชาการ, 2532 : 8 อ้างอิงมาจาก Torrance, 1962) กล่าวว่า มีขั้นตอนของความคิดสร้างสรรค์ไว้ดังนี้ คือ

- 1) การค้นหาความจริง (Fact Finding) เป็นการพิจารณาหาคำตอบอันเกิดจากความสับสนวุ่นวายภายในใจ
- 2) การค้นพบปัญหา (Problem Finding) รู้ว่ามีปัญหาเกิดขึ้นหรือมองเห็นปัญหา
- 3) การค้นพบอุดมการณ์ (อุดมคติ) (Ideal Finding) รวบรวมความคิดและตั้งสมมติฐาน
- 4) การค้นพบคำตอบ (Solution Finding) การค้นพบคำตอบโดยทดสอบสมมติฐาน
- 5) การค้นพบการยอมรับ (Acceptance Finding) การยอมรับคำตอบจากการพิสูจน์เพื่อการแก้ปัญหา

ส่วน กิลฟอร์ด (Guilford, 1967) กล่าวว่า คนที่มีความคิดสร้างสรรค์จะต้องจับใจที่จะรับรู้ปัญหา มองเห็นปัญหา สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงความคิดใหม่ ๆ ได้ง่าย มีความสามารถที่จะสร้างหรือแสดงความคิดเห็นใหม่ ๆ และปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ซึ่งวิธีการคิดของคนเป็นลำดับ ดังนี้

- 1) การรับรู้และการเข้าใจ (Cognition) หมายถึง ความสามารถของสมองในการเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว
- 2) การจำ (Memory) คือ ความสามารถของสมองในการสะสมข้อมูลต่าง ๆ ที่เรียนรู้และสามารถระลึกออกมาใช้ได้
- 3) การคิดแบบอเนกนัย (Divergent Thinking) หมายถึง ความสามารถของสมองในการตอบสนองได้หลาย ๆ อย่าง จากสิ่งเร้าโดยไม่จำกัดจำนวนคำตอบ

4) การคิดแบบเอกนัย (Convergent Thinking) หมายถึง ความสามารถของสมองในการทำให้การตอบสนองที่ถูกต้องและดีที่สุดจากข้อมูลที่ได้รับ

5) การประเมินค่า (Evaluation) หมายถึง ความสามารถของสมองในการตัดสินใจข้อมูลที่กำหนดให้ตามเกณฑ์ที่วางไว้

ซึ่งความคิดเอกนัยนี้เองที่กิลฟอร์ดเรียกว่าเป็นความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้

1) ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง ลักษณะความคิดแปลกใหม่ ที่แตกต่างไปจากความคิดที่แตกต่างไปจากความคิดของบุคคลอื่น สามารถอธิบายได้ตามลักษณะดังนี้ คือ

1.1) ลักษณะทางกระบวนการ คือ เป็นกระบวนการคิดและสามารถแตกความคิดจากของเดิมไปสู่ความคิดแปลกใหม่ที่ใหม่ซ้ำกับของเดิม

1.2) ลักษณะของบุคคล คือ จะเป็นบุคคลที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเองเชื่อมั่นในตนเอง กล้าคิด กล้าลอง กล้าแสดงออก เต็มใจและยินดีจะเผชิญและเสี่ยงในสภาพการณ์ต่าง ๆ จึงเป็นบุคคลที่มีสุขภาพจิตดีด้วย

1.3) ลักษณะทางผลิตผล ผลงานจะแปลกใหม่ไม่เคยปรากฏมาก่อน มีคุณค่าทั้งต่อตนเองและเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม

2) ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) หมายถึง ปริมาณความคิด ที่ไม่ซ้ำกันในเรื่องเดียวกัน บังคิดได้มากยิ่งดี มีคำตอบในปริมาณมากในเวลาจำกัด แบ่งเป็น

2.1) ความคิดคล่องแคล่วทางด้านถ้อยคำ

2.2) ความคิดคล่องแคล่วทางการเรียงสัมพันธ์เป็นความสามารถที่จะคิดหาถ้อยคำที่เหมือนกันหรือคล้ายกันได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ในเวลาจำกัด

2.3) ความคล่องแคล่วทางการแสดงออก เป็นความสามารถที่จะนำคำมาเรียงกันเป็นประโยคได้อย่างรวดเร็ว

2.4) ความคล่องแคล่วในการคิด เป็นความสามารถในการคิดสิ่ง
ที่ต้องการภายในเวลาที่กำหนด

3) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง ความสามารถในการ
คิดหาคำตอบได้หลายประเภทและหลายทิศทางประกอบด้วย

3.1) ความคิดยืดหยุ่นที่เกิดขึ้นทันที เป็นความสามารถที่จะคิดได้
หลายอย่างอย่างอิสระ

3.2) ความคิดยืดหยุ่นทางด้านการดัดแปลง เป็นความสามารถคิด
ได้หลากหลาย และสามารถดัดแปลงจากสิ่งหนึ่งไปสู่อะไรหลายอย่างได้

4) ความคิดละเอียดละออ (Elaboration) คือ ความคิดในรายละเอียด
เพื่อแตกแต่งหรือขยายความคิดหลักให้ได้ความหมายสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งพัฒนาการ
ของความคิดละเอียดละออขึ้นขึ้นอยู่กับ

4.1) อายุ เด็กที่มีอายุมากจะมีความสามารถทางด้านนี้มากกว่า
เด็กที่มีอายุน้อย

4.2) เพศ เด็กหญิงจะมีความสามารถมากกว่าเด็กชาย

4.3) ความสังเกต เด็กที่มีความสามารถในการสังเกตสูงจะมี
ความสามารถด้านนี้สูงด้วย

2.2 ลักษณะบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์

ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ มีลักษณะที่แตกต่างไปจากบุคคลอื่นอย่างใดนั้น
มีผู้ให้แนวคิดไว้หลายแนว

คลาร์ก (Clark, 1979) ได้แยกคุณลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้าง
สรรค์ให้เด่นชัด ดังนี้

- 1) มีวินัยในตนเอง ชอบอิสระ และไม่ชอบการข่มขู่
- 2) มีอารมณ์ดี

- 3) ต่อต้านกฎหมู่ มีการพัฒนากลยุทธ์ในการคิดได้เร็ว
- 4) ปรับตัวได้ดี
- 5) ชอบผจญภัย
- 6) มีความอดทนต่อความคลุมเครือและความยากลำบาก
- 7) ไม่มีความอดทนต่อสิ่งที่น่าเบื่อ
- 8) ชอบสิ่งลึกลับซับซ้อน
- 9) มีความสามารถในการคิดแบบอเนกนัยสูง
- 10) มีความทรงจำสูง มีความสนใจในรายละเอียดดี
- 11) มีพื้นความรู้กว้างขวาง
- 12) ต้องการเวลาในการคิด
- 13) ชอบอากาศถ่ายเทสะดวก มีความรู้สึกไวต่อสิ่งแวดล้อม
- 14) ชอบแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
- 15) รักความสวยความงาม มีการตัดสินใจได้ดีในเรื่องความสวย

ความงาม

นอกจากนั้น คลาร์ก (Clark, 1988) เสนอชั้นการเกิดการสร้างสรรค์

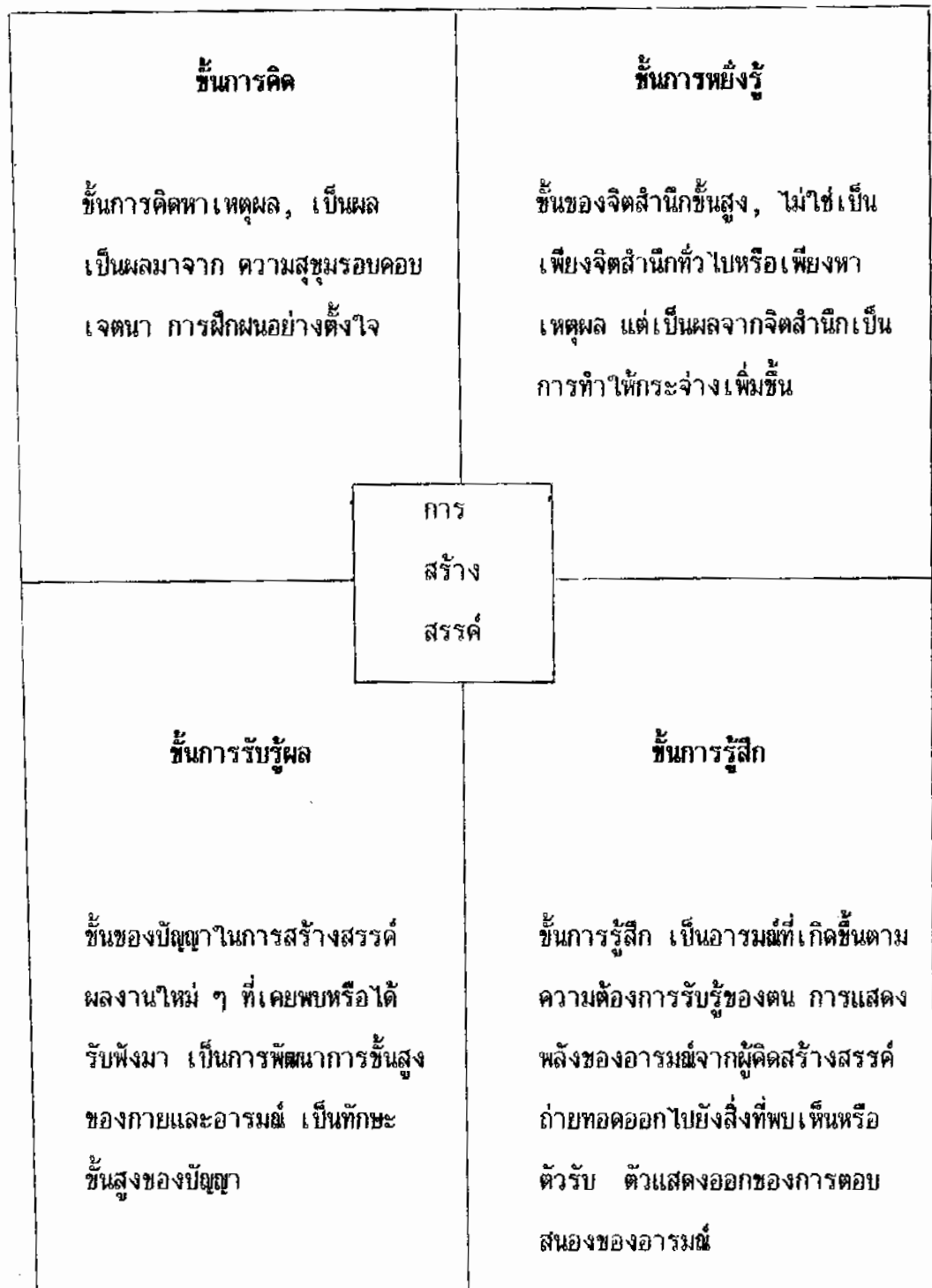
มีอยู่ 4 ชั้น คือ

- 1) ชั้นการคิด (Thinking)
- 2) ชั้นการหยั่งรู้ (Intuitive)
- 3) ชั้นการรู้สึก การรับรู้ อารมณ์ กระบวนการ ความสามารถ

เฉพาะบุคคล (Feeling)

- 4) ความรู้ที่แสดงออกถึงความฉลาด (Sensing)

แสดงเป็นภาพประกอบได้ดังนี้

ภาพประกอบ 1 ขั้นการเกิดการสร้างสรรค์ของ คลาร์ก

กรมวิชาการ (2532) ได้รวบรวมแนวความคิดในเรื่องพฤติกรรม หรือ บุคลิกภาพของบุคคลสร้างสรรค์ และสรุปว่าบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ มีลักษณะดังนี้

1) เป็นตัวของตัวเอง มีความคิดอิสระ ไม่ชอบตามอย่างใคร ไม่ยอม คล้อยตามความคิดเห็นของคนอื่นอย่างง่ายดาย กล้าคิด กล้าแสดงออก ชอบแสดงความคิดเห็น ชอบคลุกคลีในสังคม ถือตัวเองเป็นศูนย์กลาง

2) รักที่จะก้าวไปข้างหน้า เต็มใจทำงานหนัก อุทิศเวลาให้งานมีความ มานะบากบั่นที่จะทำงานยาก และซับซ้อนให้สำเร็จจนได้ เปิดรับประสบการณ์อย่างไม่ หลีกเลี่ยง มีประสบการณ์อย่างกว้างขวาง มีความเต็มใจเสี่ยง อยากรู้อยากเห็น ตื่นตัวที่จะรับรู้ตลอดเวลา กระตือรือร้น ขยันหมั่นเพียร มีแรงจูงใจสูง

3) ใฝ่ต่อบัณฑิต ใฝ่รู้เร็วและง่าย มองการณ์ไกล มีความสามารถในการ คิดหลายแง่หลายมุม มีความสามารถในการแก้ปัญหา ใช้ความคิดได้อย่างคล่องแคล่ว มีความยืดหยุ่นพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงวิธีเก่ามาสู่แนวใหม่ ช่างสงสัยและมีนิสัยที่จะคิด หาคำตอบ

4) มีความสามารถในการใช้สมาธิ มีความสามารถในการพินิจพิเคราะห์ อย่างถี่ถ้วน

5) มีความคิดริเริ่ม ชอบคิด ชอบ做事情ที่ซับซ้อนและแปลกใหม่ ชอบความ ยุ่งยาก ซับซ้อน และสามารถใช้คำถามซักถามสิ่งที่ต้องการรู้

6) ยอมรับในสิ่งที่ไม่แน่นอนและสิ่งที่เป็นข้อขัดแย้ง อดทนต่อสิ่งที่ยังไม่ แน่ชัด ไม่พลาดกลัวต่อสิ่งที่ยังไม่ทราบ สิ่งทีลึกลับและน่าสงสัย กลับรู้สึกพึงพอใจและ ตื่นเต้น ที่จะเผชิญกับสิ่งเหล่านั้น

7) มีความอดทนต่อความไม่มีระเบียบ ไม่ชอบทำตามระเบียบ หรือกฎ เกณฑ์ไม่ค่อยมีความสม่ำเสมอและไม่ชอบถูกบังคับ

8) มีอารมณ์ขัน ชอบคิดเล่นไปเรื่อย ๆ มีจินตนาการ

ส่วน พรชูลี คุณานุกร (2524) ได้เสนอเกณฑ์ความคิด 6 ประการ ที่อาจใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ได้ดังนี้

- 1) มองเห็นปัญหา เห็นข้อเสีย ความต้องการ ความไม่เพียงพอ มองเห็นความเก่า ความแปลก เห็นว่าควรจะทำอย่างไร
- 2) บิดขี้หนุได้ สามารถเปลี่ยนแปลงแนวทางการปฏิบัติได้ เปลี่ยนความคิดหรือทำให้ตัวเองเป็นอิสระจากความผูกมัดเดิม
- 3) คล่อง คือ สามารถก่อให้เกิดความคิดค้นนวัตกรรม
- 4) มีนวิภาพ คือ สามารถนึกแผนการ ความคิด หรือวิธีแก้ปัญหาก็แปลกใหม่และไกลตัว
- 5) สามารถอธิบายได้ สามารถวางแผนได้อย่างละเอียด หาเหตุผลมาสนับสนุนความคิดได้
- 6) สามารถให้นิยามใหม่แก่บทกวีต่าง ๆ ได้ สามารถนิยามและมองอะไร ๆ แตกต่างไปจากแบบเดิม หรือวัตถุประสงค์เดิมของการใช้สิ่งนั้น

สำหรับ นาดยา ภัทรแสงไทย (กรมวิชาการ, 2532 อ้างอิงมาจาก นาดยา ภัทรแสงไทย, 2523) ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ไว้ว่า สนาใจว่า "... ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ โดยปกติมักเป็นบุคคลเจียม ๆ ไม่ค่อยชอบแสดงออก แต่เมื่อใดมีโอกาสแสดงออกเขาจะสื่อให้เห็นถึงความคิดที่มีผลิตผล มีปัญญา และมีคุณค่า ชอบอยู่ตามลำพัง ไม่ชอบสมาคม ไม่ค่อยสนใจความคิดเห็นของผู้อื่น มักตัดสินใจด้วยตนเอง และชอบทำสิ่งใหม่ ๆ โดยไม่กลัวการล้มเหลว ชอบนำμφหาความรู้ ประสบการณ์ จึงมักเป็นบุคคลที่มีบุคลิกภาพหลาย ๆ อย่าง บางครั้งอาจขี้เกียจ บางครั้งก็ขยัน บางทีก็สนใจ ทุกสิ่งทุกอย่าง บางทีก็ไม่สนใจอะไรเลย และมีอารมณ์ทั้งร้ายแรงสนุกสนาน ขณะเดียวกันก็อาจเคร่งเครียดได้ ..."

จากคุณลักษณะดังกล่าวข้างต้น อาจสรุปได้ว่าผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์นั้นมักเป็นบุคคลที่มีบุคลิกหลาย ๆ อย่างอยู่ในตัวคนเดียว

2.3 ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์

แนวความคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ที่นักจิตวิทยากลุ่มต่าง ๆ อธิบาย

ไว้ จำแนกได้เป็น 4 กลุ่ม (กรมวิชาการ, 2532 : 6-7 อ้างอิงมาจาก เดวิส Davis, 1983) คือ

1) ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์เชิงจิตวิเคราะห์ นักจิตวิทยาทางจิตวิเคราะห์หลายคน เช่น ฟรอยด์ และคริส ได้เสนอความคิดเกี่ยวกับการเกิดของความคิดสร้างสรรค์ว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นผลมาจากความขัดแย้งภายในจิตใต้สำนึกระหว่างแรงขับทางเพศ (Libido) กับความรู้สึกลึกซึ้งทางสังคม (Social Conscience) ส่วน กูบี และรักท์ ซึ่งเป็นนักจิตวิเคราะห์แนวใหม่กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ นั้นเกิดขึ้นระหว่างการรับรู้สติกับจิตใต้สำนึก ซึ่งอยู่ในขอบเขตของจิตส่วนที่เรียกว่า จิตก่อนสำนึก

2) ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์เชิงพฤติกรรมนิยม นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องความคิดสร้างสรรค์ว่า เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ โดยเน้นที่ความสำคัญของการเสริมแรง การตอบสนองที่ถูกต้องกับสิ่งเร้าเฉพาะหรือสถานการณ์ นอกจากนี้ยังได้เน้นความสัมพันธ์ทางปัญญา คือ การโยงความสัมพันธ์จากสิ่งหนึ่งไปยังสิ่งต่าง ๆ ทำให้เกิดความคิดใหม่หรือสิ่งใหม่เกิดขึ้น

3) ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์เชิงมานุษยนิยม นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีแนวคิดว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่มนุษย์มีติดตัวมาแต่กำเนิด ผู้ที่สามารถนำความคิดสร้างสรรค์ออกมาใช้ได้ คือ ผู้ที่มีสัจจการแห่งตน คือ รู้จักตนเอง พอใจตนเอง และใช้ตนเองเต็มตามศักยภาพของตน มนุษย์จะสามารถแสดงความคิดสร้างสรรค์ของตนออกมาได้อย่างเต็มที่มี ขึ้นอยู่กับการสร้างสภาวะหรือบรรยากาศที่เอื้ออำนวย ได้ กล่าวถึงบรรยากาศที่สำคัญในการสร้างสรรค์ว่าประกอบด้วย ความปลอดภัยในเชิงจิตวิทยา ความมั่นคงของจิตใจ ความปรารถนาที่จะเล่นกับความคิด และการเปิดกว้างที่จะรับประสบการณ์ใหม่

4) ทฤษฎี ไรต์ตา (Auta Theory) ทฤษฎีนี้เป็นรูปแบบของการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล โดยมีแนวคิดว่าความคิดสร้างสรรค์นั้นมีอยู่

ในมนุษย์ทุกคน และสามารถพัฒนาให้สูงขึ้นได้ การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ตามรูปแบบ ไอต้า (Auta) ประกอบด้วย

4.1) การตระหนัก (Awareness) คือ ตระหนักถึงความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ที่มีต่อตนเอง สังคม ทั้งในปัจจุบันและอนาคตและตระหนักถึงความคิดสร้างสรรค์ที่มีอยู่ในตนเองด้วย

4.2) ความเข้าใจ (Understanding) คือ มีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์

4.3) เทคนิควิธี (Techniques) คือ การรู้เทคนิควิธีในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ทั้งที่เป็นเทคนิคส่วนบุคคลและเทคนิคที่เป็นมาตรฐาน

4.4) การตระหนักในความจริงของสิ่งต่าง ๆ (Actualization) คือ การรู้จักหรือตระหนักในตนเอง พอใจในตนเอง และพยายามใช้ตนเองอย่างเต็มที่ รวมทั้งการเปิดกว้างรับประสบการณ์ต่าง ๆ โดยมีการปรับตัวได้อย่างเหมาะสม การตระหนักถึงเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน การผลิตผลงานด้วยตนเองและการมีความคิดที่ยืดหยุ่น เข้ากับการทุกรูปแบบของชีวิต

2.4 ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์

จากแนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 4 กลุ่ม ที่จำแนกไว้ในข้างต้นนี้พอจะอธิบายไว้เป็นรายละเอียดโดยนักจิตวิทยาหลาย ๆ ท่านเช่น

2.4.1 ทฤษฎีของทอแรนซ์ (Torrance Theory)

ศาสตราจารย์ อี พอล ทอแรนซ์ (Torrance E.P., 1967) แห่งมหาวิทยาลัยจอร์เจีย ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ไว้อย่างกว้างขวาง และได้สร้างทฤษฎีเพื่ออธิบายความคิดสร้างสรรค์ว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (Creative Problem Solving) ซึ่งกระบวนการนี้เป็นการทำงานของสมองอย่างเป็นขั้นตอน และสามารถคิดแก้ปัญหาได้สำเร็จ ซึ่งขั้นตอนของความคิดสร้างสรรค์แบ่งได้เป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การพบความจริง (Fact-Finding) เป็นขั้นที่เริ่มเกิดความรู้สึกกังวลมีความสับสนวุ่นวาย เกิดขึ้นในจิตใจ แต่ไม่สามารถบอกได้ว่าเป็นอะไร จากจุดนี้ก็พยายามตั้งสติและหาข้อมูลพิจารณาดูว่าความยุ่งยาก วุ่นวาย สับสนนั้นเกิดจากอะไร

ขั้นตอนที่ 2 การค้นพบปัญหา (Problem-Finding) เป็นขั้นตอนที่ต่อจากขั้นที่ 1 กล่าวคือเมื่อได้พิจารณาโดยรอบคอบแล้ว

ขั้นตอนที่ 3 การตั้งสมมติฐาน (Idea-Finding) เมื่อเข้าใจว่ามีปัญหาเกิดขึ้นแล้วก็รวบรวมความคิดและข้อมูลต่าง ๆ และตั้งเป็นสมมติฐานเพื่อทำการทดสอบ

ขั้นตอนที่ 4 การค้นพบคำตอบ (Solution-Finding) เป็นการยอมรับคำตอบที่ได้ค้นพบจากการทดสอบสมมติฐาน ซึ่งอาจจะใช้แก้ปัญหาได้หรือแก้ปัญหาไม่ได้ ซึ่งเมื่อแก้ปัญหาไม่ได้ก็ทำการตั้งสมมติฐานและทำการทดสอบใหม่ขั้นนี้เป็นขั้นที่ทำให้เกิดความรู้และแนวคิดใหม่ ๆ

ขั้นตอนที่ 5 การค้นพบการยอมรับ (Acceptance-Finding) ซึ่งเป็นการยอมรับคำตอบที่ได้จากการพิสูจน์ค้นหา

2.4.2 ทฤษฎีของเมดนิค (Mednick's Theory)

มาร์ตินเดล (Martindale, 1981 : 374-376) และบอลตัน (Bolton, 1981 : 186 อ้างอิงมาจาก เมดนิค Mednick, 1962) ผู้ซึ่งได้สร้างทฤษฎีที่อธิบายความคิดสร้างสรรค์ว่า เป็นกระบวนการโยงสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้า (S) และการตอบสนอง (R) ของบุคคลซึ่งมีอยู่ 2 ประเภท คือ

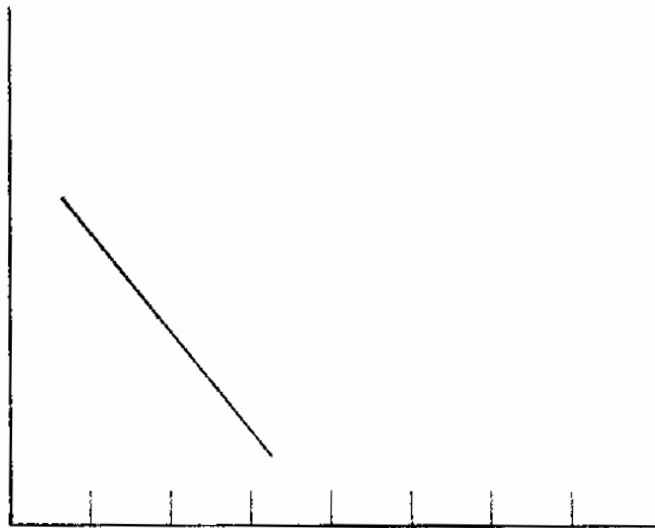
- 1) การโยงสัมพันธ์เป็นลำดับขั้นแบบเรียบ
- 2) การโยงสัมพันธ์เป็นลำดับขั้นสูงชัน

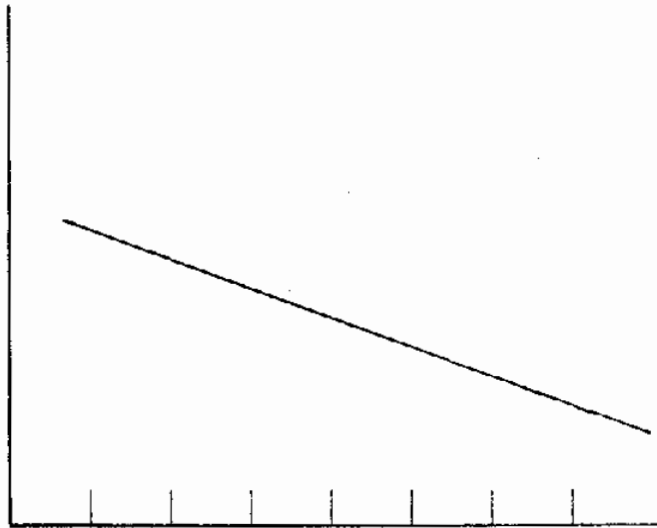

บุคคลใดที่มีการโยงสัมพันธ์แบบที่ 1 จะสามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าได้รวดเร็วกว่าการตอบสนองช้า ๆ ส่วนบุคคลที่มีการเชื่อมโยงสัมพันธ์แบบที่ 2 จะตอบสนองแบบเดิมช้า ๆ ต่อสิ่งเร้าเดียวกันนั้น นั่นคือ บุคคลใดมีการเชื่อมโยงการตอบสนองต่อสิ่งเร้าได้น้อย ก็แสดงว่าบุคคลนั้นมีความคิดสร้างสรรค์น้อย การโยงสัมพันธ์ดังกล่าวอธิบายได้ดังนี้

2.1) การโยงสัมพันธ์เป็นลำดับชั้นแบบเรียบ (Flat Associative Hierarchies) หมายถึง ความสามารถในการโยงสัมพันธ์ของบุคคลระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองที่เป็นไปได้จำนวนมาก

2.2) การโยงสัมพันธ์เป็นลำดับชั้นแบบสูงชัน (Steep Associative Hierarchies) หมายถึง ความสามารถในการโยงสัมพันธ์ของบุคคลระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองที่เป็นไปได้จำนวนน้อย

ภาพประกอบ 2 แสดงการโยงสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับคำตอบ โดยให้คำว่า "โต๊ะ" เป็นคำที่มีหน้าที่เป็นสิ่งเร้า

จากภาพ จะเห็นได้ว่าเมื่อเสนอสิ่งเร้าคำว่า "โต๊ะให้รับรู้ บราถน ว่าผู้ที่มีการโยงสัมพันธ์เป็นลำดับขั้นแบบสูงชัน จะตอบสนองได้ 3 คำ ส่วนผู้ที่มีการโยงสัมพันธ์เป็นลำดับขั้นแบบเรียบจะตอบสนองได้ 7 คำ ในกรณีนี้ผู้ที่มีการโยงสัมพันธ์แบบเรียบจึงแสดงได้ว่ามีความคิดสร้างสรรค์มากกว่าผู้ที่มีการโยงสัมพันธ์แบบสูงชัน

เมคคิค ได้สร้างแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ ตามทฤษฎีที่ได้ตั้งขึ้นเรียกว่า แบบทดสอบ RAT (Remote Associates Test) ลักษณะของแบบทดสอบทั้งฉบับจะมีทั้งหมด 30 ข้อ แต่ละข้อจะประกอบด้วยคำ 3 คำ ที่มีความสัมพันธ์กัน ผู้ทำแบบทดสอบจะต้องเติมคำที่ 4 ซึ่งมีความสัมพันธ์กับคำ 3 คำดังกล่าว ตัวอย่างแบบทดสอบเป็นดังนี้

Railroad Girl Class _____

Surprise Line Birthday _____

เมตริกนำแบบทดสอบนี้ไปทดลองใช้ พบว่าผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์สูง จะสามารถเติมคำที่ 4 ได้มากกว่าผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ต่ำ ซึ่งสรุปทำนายว่าผู้ที่มีการโยงสัมพันธ์เป็นลำดับขั้นแบบเรียบ จะทำคะแนนจากแบบทดสอบฉบับนี้ได้มากกว่าผู้ที่มีการโยงสัมพันธ์เป็นลำดับขั้นแบบสูงชัน

2.4.3 ทฤษฎีของคริส (Kris Theory)

คริส (Ernest Kris, 1952) นักทฤษฎีจิตวิเคราะห์ได้เสนอทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ว่า เกิดจากการใช้กระบวนการคิดขั้นปฐมภูมิ (Primary Process Thinking) ซึ่งอยู่ในระดับจิตไร้สำนึก (Subconscious) ผลที่ได้จากกระบวนการคิดปฐมภูมิ จะเข้ามาอยู่ในกระบวนการทุติยภูมิของความคิด (Secondary Process Thinking) ซึ่งอยู่ในระดับจิตสำนึก (Consciousness) ในกระบวนการคิดขั้นปฐมภูมิ สิ่งที่เป็นส่วนส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ ความคิดโยงสัมพันธ์อย่างเสรี (Free-Associative Thought) ความคิดโยงสัมพันธ์อย่างเสรีนี้จะเกิดเมื่อบุคคลใช้ความคิดแบบเพ้อฝัน และจินตนาการภายหลังจากนั้น ความคิดโยงสัมพันธ์อย่างเสรีทำให้เกิดความคิดใหม่ นำมาสร้างเป็นสมมติฐานแล้วทำการทดสอบในกระบวนการขั้นทุติยภูมิ ซึ่งความคิดในกระบวนการนี้เป็นความคิดที่สอดคล้องกับความจริง สามารถนำมาแก้ปัญหาได้

จากทฤษฎีนี้ สรุปได้ว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่เกิดจากความสามารถในการย้ายหรือเปลี่ยนความคิดที่ไต่ระหว่างกระบวนการคิดขั้นปฐมภูมิ และทุติยภูมินั้นเอง

2.4.4 ทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญาของกิลฟอร์ด (Guilford's Theory or the Structure of Intellect Model)

กิลฟอร์ด ได้ศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างทางสติปัญญาของบุคคลโดยใช้การวิเคราะห์ตัวประกอบ และได้สร้างทฤษฎีเกี่ยวกับสติปัญญา คือ ซึ่งองค์ประกอบของทฤษฎีนี้ กิลฟอร์ดกล่าวว่า สมรรถภาพของสมองของบุคคลแบ่งเป็น 3 มิติ ได้แก่

มิติที่ 1 ด้านเนื้อหา (Content)

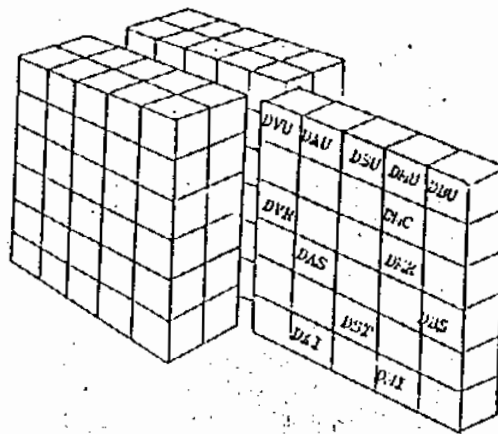
มิติที่ 2 ด้านวิธีการคิด (Operation)

มิติที่ 3 ด้านผลผลิต (Product)

ซึ่งงานมิติที่ 2 ด้านวิธีการคิดนั้น มีองค์ประกอบย่อยขององค์ประกอบหนึ่ง ซึ่งกิฟฟอร์ด เรียกว่า การคิดแบบอเนกนัย (Divergent thinking) ซึ่งเป็นความสามารถในการคิดตอบสนองต่อสิ่งเร้าได้หลายรูปแบบ หลายแง่หลายมุมหลายทิศทาง และสรุปว่า ความคิดอเนกนัยคือความคิดสร้างสรรค์นั่นเอง โดยองค์ประกอบของความคิดอเนกนัยนั้นจะมีลักษณะดังนี้

- ความคิดริเริ่ม (Originality)
- ความคิดคล่องตัว (Fluency)
- ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility)
- ความคิดละเอียดละออ (Elaboration)

จากทฤษฎีในส่วนของความคิดอเนกนัย แสดงรายละเอียดได้ดังนี้

ภาพประกอบ 3 แสดงความสัมพันธ์ทางด้านเนื้อหาต่าง ๆ ตามทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ของ กิฟฟอร์ด

2.4.5 ทฤษฎีของวอลลาส (Wallas's Theory)

วอลลาส สร้างทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ว่า เมื่อบุคคลได้รับสิ่งเร้าหนึ่งก็จะกระตุ้นให้ตอบสนองและเป็นสะพานเชื่อมโยง เกิดการกระตุ้นและการตอบสนองอย่างต่อเนื่องกันไป การกระตุ้นและการตอบสนองนี้จะทำให้เกิดความคิดสิ่งใหม่ ๆ โดยการลองผิดลองถูก ขั้นตอนการเกิดความคิดสร้างสรรค์แบ่งเป็น 4 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียม (Preparation) เป็นขั้นที่ได้รับสิ่งเร้าและเกิดปัญหาบุคคลจึงเตรียมข้อมูลต่าง ๆ ทั้งข้อมูลเก่าและข้อมูลใหม่ ข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำแนวทางที่ถูกต้อง ข้อมูลที่บ่งชี้ถึงปัญหาหรือข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงทั่ว ๆ ไป ซึ่งบุคคลจะพยายามรวบรวมให้ได้มากที่สุด เพื่อนำมาแก้ปัญหาที่นั้น ๆ

ขั้นที่ 2 ขั้นความคิดระยะพักตัว (Incubation) เป็นขั้นที่ข้อมูลต่าง ๆ ที่บุคคลรวบรวมมาจากหลาย ๆ ด้าน ทั้งข้อมูลเก่าและใหม่ ๆ เกิดการสลับเปลี่ยนปะปนกัน บุคคลจะเกิดความวุ่นวายไม่สามารถที่จะจัดหมวดหมู่ของข้อมูลนั้นให้เป็นระเบียบได้จึงปล่อยความคิดที่จะแก้ปัญหาที่นั้นไว้เฉย ๆ

ขั้นที่ 3 ขั้นความคิดกระจ่างชัด (Illumination) เป็นขั้นที่ความสับสนของข้อมูลต่าง ๆ ได้รับการจัดหมวดหมู่อย่างเป็นระเบียบ บุคคลมองเห็นความสัมพันธ์และเกิดการเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ เข้าด้วยกันได้บุคคลจึงเกิดความกระจ่างและเห็นภาพพจน์ในการแก้ปัญหาที่นั้น

ขั้นที่ 4 ขั้นทดลองและพิสูจน์ซ้ำ (Verification) เป็นขั้นที่นำความคิดที่กระจ่างชัดและเห็นภาพพจน์ในขั้นที่ 3 มาทำการทดสอบและพิสูจน์ให้เห็นจริงว่าความคิดที่นั้น ๆ สามารถแก้ปัญหาได้จริงมากน้อยเพียงใด

2.5 งานวิจัยที่ผ่านมา

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์นี้ พอร์แมนและแมคคินนี่ (Forman and McKinney, 1978 อ้างอิงมาจากวิรัตน์ บัวสนธ์, 2530 : 15-

16) ได้ทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเกรด 2 ที่เรียนในห้องเรียนแบบเปิด (Open Classroom) และห้องแบบเก่า (Traditional Classroom) จำนวน 129 คน แบ่งเป็นนักเรียนชายจำนวน 66 คน นักเรียนหญิงจำนวน 63 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ วอลลาซ และโคแกน (Wallas and Kogan, 1965) และแบบทดสอบทักษะพื้นฐานของไอโอวา (Iowa's Test of Basic Skill) ผลการศึกษาพบว่า ความคิดสร้างสรรค์สัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กล่าวคือ ถ้านักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์สูงก็จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงด้วยเช่นเดียวกัน

ในการวิจัยที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์กับการเรียนรู้ในทัศน โสว เลี่ยมแก้ว (2522) ได้ศึกษาถึงบทบาทของความคิดเอนกนัยและความคิดเอกนัยที่มีต่อการเรียนในทัศนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 จากโรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองปัตตานี จำนวน 368 คน แบ่งนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่มคือ กลุ่มความคิดเอนกนัยสูง-ความคิดเอกนัยสูง กลุ่มความคิดเอนกนัยสูง-ความคิดเอกนัยต่ำ กลุ่มความคิดเอนกนัยต่ำ-ความคิดเอกนัยสูง และกลุ่มความคิดเอนกนัยต่ำ-ความคิดเอกนัยต่ำ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองเป็นสิ่งเร้ารูปภาพเรขาคณิตจำนวน 81 ภาพ แปรค่ามโนทัศน์ออกตามระดับความยากออกเป็น 3 ระดับ ระดับที่ 1 ควบคุมด้วยกฎธรรมดา ระดับที่ 2 ควบคุมด้วยกฎร่วมลักษณะและระดับที่ 3 ควบคุมด้วยกฎแยกลักษณะออกแบบแผนการทดลองแบบสามองศ์ประกอบ $2 \times 2 \times 3$ (ความคิดเอนกนัย $\times$ ความคิดเอกนัย $\times$ ระดับความยากของมโนทัศน์) โดยวัดซ้ำที่ระดับความยากของมโนทัศน์ ทดสอบโดยวัดจากจำนวนครั้งแรกเรียนรู้จนถึงเกณฑ์ ผลการศึกษาสรุปได้ว่านักเรียนที่มีความคิดเอนกนัยสูงก็เรียนรู้มโนทัศน์ที่มีความยากทั้ง 3 ระดับได้ดีกว่านักเรียนที่มีความคิดเอนกนัยต่ำ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิรัตน์ บัวพันธ์ (2530) ซึ่งเป็นการศึกษาถึงอิทธิพลของความแข็งของการตอบสนองต่อลักษณะ

กำหนด และประเภทมโนทัศน์ที่มีต่อการเรียนรู้มโนทัศน์ของนักเรียนที่มีความคิดสร้างสรรค์ต่างกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก ปีการศึกษา 2524 จำนวน 408 คน แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มที่มีความคิดสร้างสรรค์สูง และกลุ่มที่มีความคิดสร้างสรรค์ต่ำ แปรค่ามโนทัศน์ออกเป็น 3 ระดับ คือ มโนทัศน์ธรรมดา มโนทัศน์ร่วมลักษณะ และมโนทัศน์แยกลักษณะ แปรค่าความแข็งของการตอบสนองต่อลักษณะกำหนดเป็น 2 ระดับคือ ความแข็งของการตอบสนองต่อลักษณะกำหนดสูงและต่ำ ให้คะแนนโดยวัดจากจำนวนครั้งการเรียนรู้จนถึงเกณฑ์ ออกแบบแผนการทดลองแบบสามองค์ประกอบ $2 \times 3 \times 2$ (ความคิดสร้างสรรค์ $\times$ ประเภทมโนทัศน์ $\times$ ความแข็งของการตอบสนองต่อลักษณะกำหนด) ผลการวิจัยสรุปได้ว่า นักเรียนกลุ่มที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงใช้จำนวนครั้งการเรียนน้อยกว่านักเรียนกลุ่มที่มีความคิดสร้างสรรค์ต่ำ และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์กับประเภทมโนทัศน์

จากการศึกษาดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่านักเรียนที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงเรียนรู้มโนทัศน์ได้ดีกว่านักเรียนที่มีความคิดสร้างสรรค์ต่ำ

3. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิธีสอนถือว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญมากในการที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งมีหลาย ๆ วิธีด้วยกัน และเป็นตัวแปรต้นที่ผู้วิจัยให้ความสนใจที่จะศึกษา ทั้งวิเคราะห์ว่าหากใช้วิธีสอนที่ต่างกันแล้ว การเรียนรู้ของผู้เรียน จะเกิดเป็นประการใด โดยเฉพาะในด้านความคิดสร้างสรรค์ และในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเอาวิธีสอนที่ต่างกัน 3 วิธี มาทดลองคือ วิธีสอนแบบฐานกิจกรรมลูกเสือ วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน และวิธีสอนแบบบรรยายว่าจะส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์อย่างไร สาเหตุที่ผู้วิจัยได้ตัดสินใจเลือกวิธีสอน 3 แบบนี้มาทดลอง เนื่องจากพบว่า วิธีสอนทั้ง 3 แบบนี้มีความแตกต่างกันอย่างมากมาย เช่น วิธีสอนแบบฐานกิจกรรมลูกเสือใช้เฉพาะในการสอนลูกเสือเท่านั้น ยังไม่มีผู้ใดศึกษาวิจัยมาก่อน

ส่วนการสอนแบบสืบสวนสอบสวน ซึ่งเป็นวิธีสอนที่เน้นกระบวนการทางด้านวิทยาศาสตร์ เริ่มจะได้รับความสนใจมาช้านาน (วีรยุทธ วิเชียรโชติ, 2511 : 11) และเป็นวิธีสอนที่กระทรวงศึกษาธิการ มุ่งให้นำสถานศึกษานำไปใช้ให้มากที่สุด

สำหรับวิธีสอนแบบบรรยายนั้นเป็นวิธีสอนที่แพร่หลาย นิยมใช้กันมาก เนื่องจากมีความสะดวกและรวดเร็ว นำไปใช้ร่วมกับวิธีสอนแบบอื่น ๆ ได้มากมาย และเป็นวิธีสอนที่ครูคุ้นเคยมากที่สุด จึงเป็นข้อที่นำเสนอหากได้นำเอาวิธีสอนทั้ง 3 แบบ มาทดลองสอนและวิจัยเปรียบเทียบ ซึ่งเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับวิธีสอนทั้ง 3 แบบ ผู้วิจัยได้นำเสนอตามลำดับ คือ วิธีสอนแบบฐานกิจกรรมลูกเสือ และวิธีสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ เพื่อใช้ศึกษาเปรียบเทียบกับวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน และวิธีสอนแบบบรรยาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้คือ

3.1 วิธีสอนแบบฐานกิจกรรมลูกเสือและวิธีสอนแบบศูนย์การเรียนรู้

3.1.1 วิธีสอนแบบฐานกิจกรรมลูกเสือ

วิธีสอนแบบฐานกิจกรรมลูกเสือ ถือว่าเป็นการสอนหลักของการสอนกิจกรรมลูกเสือทั่วไป ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ มีลักษณะที่ต่างไปจากกิจกรรมการสอนอื่น ๆ เพราะการสอนแบบฐานการเรียนรู้ของกิจกรรมลูกเสือเป็นการจัดการสอนในสถานที่แยกเทศออกไปจากห้องเรียน มีลักษณะคล้ายกันกับการจัดการเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้เอกเทศ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2516) แต่มีชื่อเรียกว่า "การเรียนแบบฐาน" โดยมีการเปิดประชุมกองก่อนการเรียนทุกครั้งไป สำหรับสถานที่ที่ใช้ในการจัดการเรียนส่วนใหญ่มักจะใช้บริเวณรายรอบโรงเรียน สนามหญ้า ลานกว้าง หรือค่ายลูกเสือ มีเสาธงประจำกองเป็นจุดกำหนดเบื้องต้นในการเริ่มเรียนในแต่ละกองลูกเสือจะกำหนดฐานการเรียนรู้ไว้ 3-5 ฐานการเรียนรู้ ตามจำนวนกำลังหมู่ลูกเสือในกอง (ลูกเสือ 1 กอง ประกอบด้วยหมู่ลูกเสือ 3-5 หมู่ ลูกเสือ 1 หมู่ ประกอบด้วยจำนวนลูกเสือ 4-8 คน ระเบียบข้อบังคับคณะลูกเสือแห่งชาติ ว่าด้วยการปกครองหลักสูตรและวิชาพิเศษลูกเสือ พ.ศ.2509 : 38) ภายในฐานการเรียนรู้แต่ละฐานมีรองผู้กำกับลูกเสือทำหน้าที่สอน และสาธิตเนื้อหาตามชุดการสอนที่กำหนดไว้ในแผนการ

สอน ใช้เวลาเรียนตามฐาน 10-15 นาที เมื่อครบกำหนดเวลา ก็ให้หมุนเวียนไปศึกษาต่อในฐานการเรียนถัดไปตามลำดับจนครบทุกฐานการเรียน จึงจะถือว่าลูกเสือได้เรียนครบตามแผนการสอนในแต่ละแผน และในระหว่างช่วงการเรียนนั้นจะเน้นในเรื่องการทำงานกลุ่ม การปฏิสัมพันธ์ของลูกเสือในหมู่ของตนเองควบคู่ไปด้วย โดยการนำเอาระบบหมู่ ซึ่งมีผู้นำ ผู้ตาม และการเสนอความเห็นร่วมกันมาเป็นตัวจัดระบบ ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังต่อไปนี้

3.1.1.1 ขั้นตอนการสอนแบบฐานกิจกรรมลูกเสือ

การสอนแบบฐานการเรียนกิจกรรมลูกเสือ อาศัยความตามข้อบังคับคณะลูกเสือแห่งชาติ ว่าด้วยการปกครอง หลักสูตรและวิชาพิเศษลูกเสือ พ.ศ.2509 (สำนักงานคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ ข้อบังคับคณะลูกเสือแห่งชาติ ว่าด้วยการปกครองหลักสูตรและวิชาพิเศษลูกเสือ พ.ศ.2509 : 138-139) เป็นแนวทางการจัดการเรียน ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนต่อไปนี้ คือ

ก. การเปิดประชุมกอง ประกอบด้วยการชักธงชาติ สวดมนต์ สงบนิ่ง ตรวจสอบสุขภาพ

ข. การเล่นเกมเพื่อสุขภาพ

ค. การเรียนตามฐานกิจกรรม

ง. สรุปผลการเรียนตามฐานต่าง ๆ เล่าเรื่องสั้น

ที่เป็นคติเตือนใจ

จ. การปิดประชุมกอง ประกอบด้วยการนัดหมาย เรื่องการเรียนในครั้งต่อไป ตรวจสอบเครื่องแต่งกาย เชิญธงลง เลิก

โดยในแต่ละขั้นตอนนี้จะมีจุดมุ่งหมายในการสร้างเสริมให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะหลาย ๆ ประการ เช่น

ก. การเปิดประชุมกอง มุ่งเน้นเสริมสร้างให้ลูกเสือเป็นผู้ที่มีใจรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเป็นผู้มีคุณธรรมในตนเอง